

Mésvilág

A SÁROSPATAKI NÉPFŐISKOLA
TÁJÉKOZTATÓJA 1989. JANUÁR 20.
III. ÉVF. 4. SZÁM

N é p f ő i s k o l a . . .

Ez a szó sokunk számára eddig teljesen ismeretlen volt. Az első napok meglepetései után azonban megértettük, azonosultunk ezzel a sajátos hangulattal, érzés- és tudatvilággal, amely ezt a pár napot jellemezte. Ez az őszinte barátság, ez a nyíltság, sajnos, eddig csak itt volt tapasztalható. Már mindannyian tudjuk, hogy élni, alkotni, tenni csak így, ennek a tudásnak a birtokában lehet, amit itt szereztünk. Nemcsak felejthetetlen volt, de sokkal inkább szükséges.

Köszönjük az előadók segítségét, őszinteségét, barátságát.

Köszönjük a szervezőknek azt, hogy itt lehettünk.

A népfőiskolások nevében:

A közgazdász /Barta Imre/ a helyzetet elemzi --- a hallgatóság keresi a perspektívát...

A művészetekkel is foglalkozó közéletti ember /Dobrik István/ töpreng

Az öregek /vendégünk: Hegyi Imre parasztpárti politikus/ a múlt tanulságait keresik, a fiatalok bíznak erejükben

A pszichológus /Kocsis György/ derűsen néz a jövőbe

Postánkból

A Sárospataki Népfőiskola Kazinczy Ferenc Baráti Köréhez érkezett levelekből idézünk:

+

"Nagyon sajnálom, hogy a 3. új mintájú pataki népfőiskola idején nem lehetek veletek. Utcai ballépésem következtében eltört az egyik bal bokacsontom. Most gipszben élek. Szeretettel ölelem új, alakuló közösségeket. Kérlek, add át meghívásomat mind a három tanfolyam hallgatóságának a júliusi pataki /országos/ népfőiskolai biennáléra. Jó lenne, ha minél többen szívesen részt vennének ezen a tartalmának ígérező összesereglésen. Baráti öleléssel:"

HARSÁNYI ISTVÁN

/Baráti körünk Kazinczy arcképét ábrázoló képeslapon küldte el köszöntését dr.Harsányi Istvánnak, a népfőiskolai mozgalom lelkes pártfogójának./

+

"Sajnos most sem tudom meglátogatni a tanfolyamot. Feleségem az elmúlt héten a síkos úton megcsúszott, elesett s úgy megütötte a vállát, hogy azóta a jobb kezével alig tud valamit csinálni. Így nekem kell az ő munkáit is elvégezni. ... Szerettem volna pedig meglátogatni a tanfolyamot, s látni, milyen most az összetétele a hallgatóknak, hányan vannak? s egy kicsit elbeszélgetni velük a régi népfőiskoláról. Így csupán levélben tudom köszönteni a népfőiskolásokat és sok sikert kívánni munkájukhoz."

KOVÁCS KÁROLY

+

"Köszönöm a meghívást a népfőiskolások közé. Legszívesebben ott lennék veletek. ... A vasi népfőiskola szervezése miatt most nem mehetek el hozzátok. De a ti sikeretekért meg én fohászok. És köszöntelek mindnyájatokat az új népfőiskolásokkal egyetemben."

DR.VARGA ANDRÁS

+

"Kedves Barátom!
Nem megy. Annyira be vannak már táblázva az elkövetkező hetek, nem tudok a programon változtatni.
Nagyon jó munkát kívánok a népfőiskolásoknak - és Nektek.
Szeretettel

FEKETE GYULA"

+

"Tegnapig reménykedtem abban, hogy ebben az évben részt tudok venni a népfőiskolai előadáson, de bármennyire is egybe esne szándékaimmal - fájdalommal kell közölnöm, hogy ebben az évben sem tudok részt venni a népfőiskolai programokban.
Megértésedet kérve szeretettel üdvözöllek és sok sikert kívánok:

HUSZÁR ISTVÁN"

4.

V e n d é g k ö n y v ü n k b ő l :

$$\hookrightarrow KR, + FS \underset{!}{=} P2, \Rightarrow \overset{u}{OR}$$

Varga Cs

(Z á r ó j e l b e n :

VARGA CSABA fenti képlete - csütörtöki előadása óta - tartalmaz számunkra.

Emlékeztetőül:

E képlet a negyedik reform-alternatívát fejezi ki.

KR - középről jött reform, mint a reformkorban.

FS - akkor van esélye, ha felülről segítséget kap a feltételek biztosításával.

P2 - potenciális "második út" /alulról induló helyi reformok, önszerveződés/.

ÖR - az önrendelkezés a gazdaságban, a politikában megvalósulhat.

REFORMOK ALTERNATÍVÁK

Január 26-án délután sokáig emlékezetes előadás résztvevői voltunk. Varga Csaba szavai sokáig élénken fognak élni bennünk. A magyar társadalom állapotáról hallottunk riasztó - helyenként egyenesen elborzasztó - tényeket. A jövő, amit felvázolt, ha lehet, még sötétebb. Megismertük hazánk társadalmi szerkezetét, a kétségbeejtő kulturális állapotokat.

A mai helyzet okának azt a társadalomstruktúrát /félfeudális - félsztalinista modell/ tartja, amely igazolta életképességét az elmúlt évtizedekben. Azt hiszem, hogy Varga Csaba szemléletes előadásmódja, logikusan érvelő gondolatmenete mindannyiunkat nagyon megragadott. A rendszer, amit felvázolt, az összefüggések, amiket megláttatott, nyilvánvalóvá tették: a magyar nemzet egy eddig példátlan súlyú döntés előtt áll. A jövő rendkívül bizonytalan. Rengeteg feltétellel együttállása szükséges ahhoz, hogy reményeink elérhető közelségbe kerüljenek.

A reformfolyamatok négy lehetséges alternatíváját is elénk tárta, az egyes utak megvalósulási esélyeinek elemzésével párhuzamosan. Meggyőzően bizonyította, hogy a magyar reformkor adhatja azt a példát, mintát, amit - természetesen körünk problémáihoz igazítva - követnünk kell.

FOLYTATÁS A MÁSIK OLDALON

Az is feltétlenül szót érdemel, hogy Varga Csaba miként vélekedett a népfőiskoláról. Szerinte a mai népfőiskola csak egy "kötélhágcsó" az elit szintjére való eljutáshoz. Valódi feladata: garanciát teremteni a fejlődés folyamatahoz. Ennek eszköze pedig az értelmesen gondolkodni tudó, gondolatait mások felé "kisugárzó", küldetését elvállaló értelmiség kiművelése.

Tanulságos előadás volt. Többen is hallhatták volna!

Hóros Anna diktás Csada György

FALVAINK SORSA

Arra kértük ZÓDI IMRÉT, a Hazafias Népfront megyei bizottságának titkárát, mondja el tapasztalatait, véleményét a mai falvak kérdésköréről. Abból indult ki, hogy tanúja volt annak, hogyan alakult ki a társadalmi tragédia után a társadalmi megegyezés, s áttekintette azt a folyamatot, amelynek során kimerültek a társadalom tartalékai. Uralhatatlan folyamat indult. Túlzott nagyipar, kényszer - s nem az iskola - által indított nagy társadalmi mobilizáció. A falu sorsa is az általános hatások jegyében alakult.

A falvak nem a munkamegosztás, hanem a településtípusba sorolás alapján homogenizálódtak, a családi indíttatású anyagi helyzet vált struktúráló erővé. Az alulról építkezés és a felülről vezérlés dialektikája nem alakult egészen, felerősödött a diktatórikus társadalomvezetés veszélye.

A legnagyobb gondot talán a falu alapintézményeiben bekövetkezett kedvezőtlen változások okozták. Azok az alapintézmények szűntek meg, amelyek társadalomszervező erőként működtek évszázadokon át: a család, az értelmiség, az egyház, a "helyi törvényhozás" /tanács/.

Természetesen az a kérdés is fölmerült, hogy mi a teendő. Három fő kérdéskört vázolt fel ezzel kapcsolatban Zódi Imre. Először is elkerülhetetlenek bizonyos adminisztratív feladatok, amelyek szellemi és anyagi ráfordítással járnak: értelmiséget, hitéletet, közösségi kapcsolatokat kell teremteni, meg kell szilárdítani a család helyzetét. Másodszor: az értékek mentése sürgős feladat, különösen a szellemi és az erkölcsi értékeké; ehhez közösségeket kell teremtenünk. Harmadszor: határozottabb lépéseket kell tennünk a történelemismeret, a nemzettudat erősítése érdekében; látnunk kell, hogy "haza és haladás" nem egymást kizáró, hanem egymást feltételező fogalmak.

Az előadást élénk vita követte. Különösen az értelmiségi szerep, a községek irányítása foglalkoztatta a hozzászólókat, s ismételten szóba került a népfőiskola mint lehetőség a "faluvezetők" nevelésében.

+ + + + +

KAZINCZY FERENC írta:

- + "Marhának szülte azt a természet, aki minden ólat jónak tart, ahol jóllakhatik. Engem a sors magyarnak szült, s magyar akarok maradni." /1808/
- + "...a nemzeti tűz szent tűz nékem, mint mindig volt." /1809/

Van-e megoldás?

Az előadásokon már kezdett eluralkodni rajtam az a peszsimista hangulat, amit a mai mozgolódó, de elindulni még nem képes, reformfolyamatnak nevezett társadalmi változás okoz. Azt vártam a tanfolyamtól, hogy valami iránymutatást kapunk, és meggyőző abban, hogy a hibák, félreértelmezések feltárása után már kézzelfogható eredményekről hallunk.

Eddig az volt az eredmény, hogy feltárultak, felszínre jutottak azok az ellentmondások, amelyek ezt a helyzetet törvényszerűen eredményezték.

Már több előadást meghallgatva /többek között a környezetvédelemről/ olyan érzésem volt, hogy az előadó arról akar meggyőzni, hogy ezt a súlyos helyzetet el kell fogadni, itt nem lehet semmit tenni. Mert.... - és jön a magyarázat végtelenségre. És felelősségről szó sem esik sehol.

A falvak gondjáról szóló előadást nem nagyon lelkesedve vártam. Nem hittem, hogy az engem is érintő és érdeklő problémának az előadó is valami olyan megoldásáról fog beszélni, ami már bennem is több kérdést vetett fel.

- Miért nincs gazdája a falunak?

- Kié a falu?

- Ki érzi úgy, hogy része ennek a falunak?

Egy érdekes, közérthető ábrán vezette le az előadó, KEMÉNY BERTALAN, hogyan alakította ki a felső vezetés a mai állapotot, aminek a célja egy azonos arcot mutató, sablonszerű falu. Figyelmen kívül hagyva nemzeti sajátosságot, fekvést, elhelyezkedést stb. Én ilyenkor egy vásári fényképészre emlékszem, aki modelljeit egy előre megfestett keretbe állítja, ahol az idegen külsőben láthatja saját arcát. Először elvették az iskolákat /körzetesítés címén/, így a tudást jelentő értelmiség hiányzott. A döntésekben már egyre kisebb mértékben vehettek részt. Ha marad egy cselekedni tudó ember, az a hiányos infrastruktúra miatt az életfenntartás reménytelen harcát vívja.

Ebben a helyzetben kereste fel Kemény Bertalan azokat a falvakat, ahol ezek a diagnózisok jelentkeztek. Amint elmondta, sok beszélgetés után jött rá, hogy vannak olyan emberek az ilyen közösségekben, akik magukénak érzik a falut, és igyekeznek megoldást találni problémáira. Hogy ők kik? Milyen beállítottságú emberek, Ez területtől, közösségtől függően változó, de valamennyien anyagi és társadalmi érdekelttség nélkül vállalják fel a felmrült problémákat. Lehet, hogy ez egyetlen személy, de lehet csoport is, a lényeg, hogy érvényt tudjon szerezni elgondolásainak. Ezek a vállalkozó egyének olyan folyamatot indíthatnak el, ami bizonyos felzárkózást eredményezhet.

Az értelmiségi magatartás nem az iskolázottság fokától függ, hanem attól a munkától, amit az egyén végez a közösség járára. Példát mutat és nem feladatot szab, elkezd valamit és nem másra vár. Nem vagyok meggyőződve róla, hogy ez az egyetlen megoldás, de ez egy már-már működő, életképes modell. Ugy érzem, ez a népfőiskola ilyen beállítottságú, erre alkalmas embereket vonz, erre a feladatra feltöltődött embereket bocsát útra.

Bízom benne: közöttünk is lesz ebben a munkában részt vevő ember!

Paudák Tibor

M á d o n i d é z t ü k :

KAZINCZY FERENC: Írói érdem

Szólj! s ki vagy, elmondom - Ne tovább! ismerlek egészen.
Nékem üres fecsegőt fest az üres fecsegés.
Íz, szín, tűz vagyon a borban, ha hegyaljai termés:
Íz, csín, tűz vagyon a versben, ha mesteri mű.

P a t a k o n é n e k e l t ü k :

/Cigándi népdal, tanította Nagy Ilonka/

Zöld búzában terem a mérges kigyó,
Szép kislányból lesz a legénycsábító.
Jaj, Istenem, de jó annak, ki csúnya,
Szegény legény szívét nem szomorítja.

Kék pántlika a bakancsom fűzője.
Gyáva legény, kinek nincs szeretője.
Gyáva legény, kinek kettő-három nincs,
Kinek szőke, barna szeretője nincs.

A Művelődés Házában láttuk:

MÁGER ÁGNES festőművész kiállításának megnyitóján vettünk részt január 27-én délután. Emlékkül "Donna Anna" című olajfestményét őrizzük meg a "Mécsvilág" e lapján. Mint megtudtuk 1971 óta szinte minden évben rendezett kiállítást, s számos külföldi tanulmányúton vett részt. Tevékenységét műfaji változatosság jellemzi.

+

A péntek az irodalom és a művészet napja volt népfőiskolai programunkban. A kiállítás élménye előtt SERFŐZŐ SIMON megrendítő hatású írásait hallhattuk a költő tolmácsolásában. ZIMONYI ZOLTÁN irodalomtörténész a népi írók megítélésén át szemléltette irodalmunk életét. A DOBRIK ISTVÁN vezette beszélgetés hozta közel hozzánk az irodalmi és képzőművészeti kultúrát.

Igen tanulságos volt számunkra VÉGVÁRI LAJOS professzor művészettörténeti áttekintése.

K á n y á d i S á n d o r

KÖNYOMAT

Köszöntővers helyett Domokos Gézának
hatvanadik születésnapjára

bölcsen rendelé az úr, amikor
kőbe vésette a törvényeket

a templomok lerombolhatók
a temetők felszánthatók

de mi történjék a kövekkel
a már kézbevetettekkel
a megmunkáltakkal
az írott kövekkel

a kövek beépíthetők
a kövek összezúzhatók
porrá őrölhetők

de attól még a kő kő marad
a kőpor pedig megüli a légutakat
ránehezedik a tüdőkre

a kővel már szüszi fosz is
hiába próbálkozott

ezért mondom, hogy bölcsen rendelé az úr
amikor kőbe vésette a törvényeket

a kövek persze elföldelhetők
mint bármely más veszélyes hulladék

de a köveknek nincs felezőidejük

elég egy ítéletidő
isten ments egy földindulás

a kövek bármikor felszínre kerülhetnek
és akkor bizony mondom néktek

kő kövön nem marad

Kolozsvár, 1988.május 14.

(Z á r ó j e l b e n :

Népfőiskolai együttlétünk alkalmával többször
szóba került az erdélyi magyarság oly sokat em-
legetett problémája.

A világ jelentős országaiban demonstrációt szer-
veztek, és határozott tiltakozásukkal adtak han-
got követelésüknek, hogy az erdélyi falvak érté-
kei ne váljanak a bulldózerek martalékaivá. Hiszen
a házak lerombolásával együtt elpusztíthatják az
ott élő emberek hagyományait, szokásait, a szel-
lemi és anyagi kultúrát. Erről a legtöbbit Barsi
Ernő mondott és mutatott nekünk szavaival, a meg-
idézett népdalokkal, az erdélyi diaképekkel. Mi
hiszünk abban, hogy ezek az értékek nem pusztul-
hatnak el!

Ljvénj Mária
Majonosi Tóth Ágnes

F ö l á l d o z n á n a k

Az erőszak, amely ránk nőtt, ránk telepedett,
 mint a folyandár, s elszívta legjobb erőinket,
 elélte előlünk lehetőségeinket, ha még
 sokáig tehetné, kipusztítaná ezt a népet.
 Hiszen sasfészkei a szorgalomnak, élniakarásnak:
 tanyák sokasága veszett ki. Tájak elnéptelenedtek,
 kiüresedtek, mintha buldózerek járták volna
 vidékeinket. Azok járták! A szellemi
 kíméletlenségek lánctalpasai! A körzetesítés
 tolólapátjai kistelepülések iskoláinak szőzeit
 rombolta le, s gyalul le falvakat a térképről!
 Menekültekkel, földönfutókkal voltak, vannak
 tele a vonatok, országutak: ingázókkal, örökre
 elvándorlókkal. S a talaját: biztonságát veszített
 önérzet megalázkodik, s a vágy: lakájnak lenni!
 A népboldogítás nevében államosították
 sorsunkat, amibe beleszólni se hagytak - ma sem
 akarnak! Az összefonódások, önérdkek inkább
 fölálldoznának bennünket - kiirtva öngyilkosságok,
 a leszegényedésben elhatalmasodó betegségek,
 az alulnépesedés, s az abortuszok:
 angyalcsinálások által - csak az előny,
 kiváltság övék maradna. Ez a cél!
 Más mit számít már! S mit számít a nép!

A létezés, olvasás
 szöveggel:

Sestő Lina

Kedves író, Nevelés László gondolatát
hagynom itt emlékül "magam helyett":

"Az élet egy ügy, egy zárló, amit
török-szakad, föl kell valami belső,
lelki erőmre ütni."

Sárospatak, 1989. január 27.

Füredi Zoltán

Itt az ideje, sőt késő, hogy
megítáram a magyar művelő-
dei, értelmiségi és eddig nem
tudatosított problémákat.

Nem szabad elfelednünk
hogy mi vagyunk Európában
hogy egyben magyarok is, de
nem szabad felednünk a hagyományt
de nem szabad megfelednünk arról
ami volt, a jó fontus.

Füredi Zoltán
VEGVÁRI LAJOS MŰV. TÖRTÉNÉSZ

VALAKOVA TARTOZNI KELL, TÁRSASOK NÉLKÜL
 NEM LEHET ÉLNI, ALKOTNI. TANULNIUK KELL
 MEG A TÁRSAS EGYÜTTÉLÉST! BÍROM A
 JÖVŐBEN, AZ ÉLET OLYAN KAHAR ELSZÁLL!!
 Célunk: a Népfőiskola ápolása! *szóltató Ágnes*
Zoli *HONOK*

ÖRÜLÖK, HOGY RÉSZTVEHETTEM A TANFOLYAMON MERT OLYAN
 INDITATÁST KAPTAM, AMELY ALAPVETŐEN MEGHATÁROZZA
 TÖVÁBBI ÉLETEMET, ÉS OLYAN EMBEREKET ISMERHETTEM
 MEG, AKIK ÉRTÉKEKET HORDOZNAK MAGUKBAN.
 KÖSZÖNÖM!

"Azok, amik ugyanazzal egyenlők,
 egymással is egyenlők."

Magy. Koma
Hungary

Paloczli Zoltán
Forró

Szeretem az embereket. Siker a jövőben.

Az embert jobban gyűlik meg azok az
 érvek amire maga jött rá, mint azok
 amire mások jöttek rá

Olajos György

János Imre
Sárospatai

Tanulni, dolgozni, alkotni ha lehet, az ember csak
 így érvényesülhet s ha mellé még társaság is
 talál, nincs akadály mi legyőzhetetlenül áll!
 Köszönöm a Népfőiskolának mindazt,
 amit nyújtani és adni tudott *Jóni Tamás*
Felmondásról katalin *1989 Gönc*
Domalán

"Jógaróm vad itt mosolyogtat, itt nélni..."
 17. szept. 4.

A népfőiskola gondolatával
 közömbösen élni,
 valami újat meríteni azóta
Faudák Tibor

Gy. 1989. jan 28.

Minden este...
 ami hazánkban van...
30. szept. 1989

szertem a Népfőiskolát! — Amíg a létjogosultságát kell
bizonygítani addig vesélyben érzem létét, haladó kelleniségét.

"Építetek, hogy rombolhassatok Eleket Róbert
Romboljátok, hogy építhessetek"

"Az ember nem engedheti meg
magának a műveletlenül fukcsánod"

Plavneva Katalin
Tóth

Azt hiszem a Népfőiskola megvalósította
további tervemet, is ennek örülök a leg-
jobban! Minden ember keresse egymást!

"Úgy akarom, ahogy les"

Lapis Tünde,
szegedi új 20'

Örszabó Csaba
szegedi új

"A világ zsarnok? Te belül szabad vagy,
mit gondolsz, így magad szabad magadnak.
Két ért hagyom rád: Soha fel ne add!"

Nyirány Mária
Két

"Úgy gondolom, hogy a népfőiskolánk nem most,
két kérdőjele, hanem most a nyolcadik nap után
ellenre kérdőjele..."

Kócsas Attila
Sételyúj hely

A NÉPFŐISKOLÁNK KÖSZÖNHETEM, HOGY ÚJ CÉLOKAT LÁTOK MAGAM
ELŐTT, HOGY SZERETNÉK TÖBBET TENNI SZŰKEBB KÖRNYEZETE-
MÉRT AHOL ÉLEK. ENNEK MEGVALÓSÍTÁSA NAGY MÉRTÉKBEN MEG-
HATÁROZZA MAJD ÉRZELMEIMET S AZ
EMBEREKKEL VALÓ KAPCSOLATAIMAT.

Majonosi Tóth István
Hárosvény

AKIK a Sárospataki Népfőiskola valamelyik tanfolyamának tevékeny részesei voltak, tagjai lettek a pataki öregdiákok nagy családjának, azon belül a népfőiskolásokénak. A volt sárospataki népfőiskolások minden évben július első hétvégéjét együtt töltik Sárospatakon. Neves írók, történészek, szakemberek szólnak időszerű kérdésekről ezeken a találkozókön, s kötetlen eszmecserékre is sor kerül Ujszászy Kálmán professzor kertjének diófája alatt.

A szervezők az újraindult népfőiskola neveltjeit is szeretettel várják, szívesen látják körükben az ifjú nemzedéket. 1987-ben a Móricz Zsigmond Baráti Kör keretében 12 fiatal vett részt az első kísérleti tanfolyamon. 1988-ban már 26 résztvevő alakította meg a Berzsenyi Dániel Baráti Kört a népfőiskolától kapható gyarapodás céljából, 1989-ben ismét huszonhatan jöttek el és Kazinczy Ferenc Baráti Körként szerveződtek népfőiskolai közösséggé.

Mostani tanfolyamunk elején, szombaton délután Tihanyi Endre említette, hogy a régi népfőiskola 12 tanfolyamán 460 fiatal vett részt, 170 előadó közvetítte hozzájuk a tudást. A példa ma is ösztönző, s most már további 64 ifjú népfőiskolás növeli azoknak a számát, akiknek Patak ilyen indítást adott.

Amikor a bentlakásos tanfolyam végétel búcsúzni készülünk, ne feledjük, hogy a népfőiskolai találkozókön mindenkit szívesen fogadnak!

Beszámoló a népfőiskolai találkozó résztvevőinek az első új tanfolyamról 1987.július 5-én

A második új tanfolyam tapasztalatainak áttekintése a nagy diófa alatt 1988.július 3-án /Magi Antal, illetve Varga András felvétele/

NÖLCSE

NYIRBÁTOR

AHONNAN JÖTTÜNK.

MÉCSVILÁG: A Sárospataki Ferenc Baráti Körének gyanánt, belső használatra! Dániel. - Szerkesztette:

Népfőiskola Kazinczy tájékoztatója. - Kézirat
Felelős szerkesztő: Dr.Kováts Ekker Róbert és Ujváry Mária.